

Un spectacol cu muzică... dar nearmonizat

E poate util pentru un regizor ca, înainte de a începe montarea unei piese de Lope de Vega, să-și arunce ochii asupra celui tratat pe care prodigiosul autor spaniol a avut răgazul să-l scrie printre sutele sale de piese. În *Noua artă de a scrie comedii în zilele noastre*, e concentrată înțelepciunea actoricească și scriitoricească strinsă de-a lungul a zeci de ani de contact nemijlocit cu viața, cu zgomotoșii spectatori ai bilciurilor spaniole sau cu sătenii adunați la hram în spatele bisericii. Deși, prin pana lui Lope de Vega primiseră naștere și o sumedenie de „autos sacramentales” cu sumbre viziuni clericale, micul său „tratat de estetică teatrală”, cum l-am numi cu un termen modern, e închinat ideii că „teatrul este zugrăvirea realității”. E drept că Lope de Vega nu aduce un lucru deosebit nou în planul concepției despre artă, deolarindu-se partizan al metodei realiste de înfățișare a vieții, dar el sfătuiește pe dramaturgi să amestece tragedia și comicul, așa cum, de altfel, se întâmplă și în viață.

Se poate dezghioaca aici și simburile unei recomandări, ca să spunem așa, regizorale: tratarea spectacolului cu mijloace și elemente firești, apropiate vieții. Iată deci că Petru Mihail, regizorul spectacolului *Ciinele grădinarului*, reprezentat pe scena Teatrului de Stat din Constanța, avea un prim „motto” la caietul său de regie.

În ciuda veacurilor care s-au scurs, comediile lui Lope de Vega fac încă farmecul spectatorilor de cele mai diverse vârste și chiar încunțații artistice. Nu e întâmplător că atâtea teatre din țara noastră s-au adresat generosului tezaur dramatic al scriitorului spaniol. Au plăcut și plac însă mai ales acele comedii pe care obișnuim a le numi de „capă și spadă”, aluzie vădită la vestimentația eroului său preferat, hidalgoul, cavalerul sărac. Lope de Vega nu a atins, în aceste comedii, coardele unei problematice majore, nici nu și-a desfășurat întreg potențialul său artistic, ci a servit, cu abilitatea unui magician al scenei, replici scintilietoare, situații la tonul semigrav al vio-

Scenă din „Ciinele grădinarului”

loncelului, urmate imediat de pizzicatoul unui flaut. E mereu prezentă agitația mulțimii care trăiește sub un soare veșnic tinăr, mulțime investimintată colorat, dispusă la petrecere și danș.

Bunul simț popular l-a îndemnat pe Vega să scrie așadar o piesă în care să ridă de toate pretențiile obscure ale seniorilor de felul contelui Federico sau marchizului Ricardo, dar mai ales de Diana, contesă de Belflor, care trăiesc sub aureola nobleței ca sub un baldachin divin. Povestea e simplă și firească. O contesă își iubește secretarul, dar judecățile de castă o țin în ioc. Și, ca mai în toate piesele lui Lope de Vega, împlinirea va potrivi lucrurile și totul se va sfârși cu bine. Spectacolul trece pe negindite; un zimbet în fața aroganței nobiliare, o delectare cu acel hazos „gracioso”, care în piesa de față se cheamă Tristan, și — pe deasupra — plăcerea de a asculta o dantelată și uneori gongorică replică de amor.

Lope de Vega știa să cumpanească bine construcția unei piese și „tratatul” său e un semn că prodigiosul spaniol putea să-și generalizeze teoretic experiența practică.

Se pare că regizorul spectacolului de la Constanța a pornit cu bune intenții la un drum de la care însă, cu voie sau fără de voie, s-a rătăcit uneori. Ca într-un adevărat program, am deslușit clar ideea urmărită în piesă: satirizarea înfumurării nobiliare, combaterea prejudecăților etc., etc. Am simțit însă prea mult această intenționalitate, care nu totdeauna ni s-a înfățișat așa cum sfătuia unul din clasicii marxismului: „implicit”, nu explicit”.

E drept că Lope de Vega recomandă în piesă amestecul celor mai diverse sentimente, dar nu și cel de... stiluri. Pe drept cuvint numea cineva stilul drept o sperietoare a regizorilor noștri. Am putea adăuga că, vorba lui Buffon, „stilul este omul” și că deci oamenii unei piese implică tot atâtea stiluri.

Și totuși, o singură concluzie rămâne justă: e nevoie de o concepție unitară asupra stilului unui spectacol. Zoe Caraman (Diana) prin forța sa lirică, prin poezia estompată a interpretării, a adus în scenă o manieră romantică; Mircea Herford (Teodoro) a îngroșat prețiozitatea, poza și emfaza, „gongorizând”; Costei Rădulescu (Federico) a mers pe linia com-

mediei dell'arte, iar Mircea Psatta (Tristan) a jucat cu mult umor în maniera unui rezoner lucid, cerebral, de comedie modernă franțuzească; în ceea ce-l privește pe C. Morțun, se poate face mențiunea unei fugare apariții, pline de savoare și autenticitate. Această diversitate de procedee dăunează spectacolului, care are o serie de calități: mișcarea vioaie, umor, un cadru plastic izbutit. Cu toate acestea, divergențele stilistice — fapt curios! — nu au tulburat profund spectacolul, pe țină înțelegerii lui, ci poate l-au îmbucătățit, l-au fragmentat, răpindu-i uneori verosimilul.

Trebuie să recunoaștem deschis că se pun greutăți încă în realizarea unui spectacol de teatru la Constanța. Regizorul, mai ales dacă e tinăr, nu are la dispoziție un colectiv generos, cu mari potențe artistice. *Ciinele grădinarului* ne-a dovedit că în acest teatru însăși problema dicțiunii își așteaptă rezolvarea.

Petru Mihail s-a străduit în bună măsură cu succes — și aceasta se simte în spectacol — să rezolve cit mai artistic problemele puse de textul dramatic. Olga Manolescu-Uleu a știut să soluționeze cu destulă ingeniozitate decorul, realizând totodată schimbări rapide (în sfârșit, fără pauze obositoare) și creind costume potrivite epocii și acțiunii.

Mai puțin plăcut este faptul că, întocmai ca la un spectacol de operă, o dirijoare conduce orchestra, care atacă la început o ținură și tincturează cu muzică de Albeniz și Sarasate unele pasaje. Spectatorii mai cu fantezie și-ar putea doza emoțiile după momentul în care dirijoarea își potrivește bagheta: urmează muzică, deci melancolie etc. „Moda” abuzului de muzică de scenă dăunează chiar și într-o piesă a cărei acțiune se petrece în Spania...

Și totuși, e un spectacol destul de plăcut, colorat, vioi, iar publicul părăsește, în general, mulțumit teatrul. Specialistul se oprește, poate, o clipă, pentru a reflecta asupra necesității creșterii artistice a colectivului din Constanța și asupra utilității de a se ține seamă în cea mai mare măsură de concepțiile autorului piesei în domeniul teatrului.

AI. P.

P. S. Un cuvint de laudă pentru ținuta programului piesei, dar și o întrebare: de ce nu e pomenit numele traducătorului?